

*Civilization Boundaries
Цивилизационни граници*

ЕВРОПЕЙСКАТА ИНТЕГРАЦИЯ НА ГЪРЦИЯ (1955 - 1981 Г.)

Ани Истаткова-Иванова

Софийски университет „Св. Климент Охридски“

Резюме. Статията изследва европейската политика на Гърция, стремежа към интегриране още от 1955 г., преговорите и трудностите, през които преминава до подписването на договора за присъединяване към Европейската общност на 28 май 1979 г. Открити са ролята на Константинос Г. Караманлис и геополитическата ситуация като основни фактори, изиграли роля за това Гърция да е първата балканска страна, която се включва в едва започналите процеси на разширяване на Общността. Проследени са също отношението на политическите партии и реакциите на гръцкото общество в различните етапи от присъединителната европейска политика, водена от управляващите.

Ключови думи: Гърция; Европейска икономическа общност; Европейски съюз; икономика; геополитика; Константинос Г. Караманлис; европейска интеграция

„В Европа не влезе Гърция, а Караманлис.“
Жискар Д'Естен за в. *Ελευθεροτυπία*, 12.03.1995 г.

Последните години членството на Гърция в ЕС е една от темите, обект на често обсъждане в политически и икономически план. Тя е колкото позната в медийното пространство, толкова и неизследвана в българското научно поле и най-често се проучват резултатите от интегрирането в Общността, без да е отделено нужното на началото на този процес. Целта на изследването е да насочи вниманието към присъединителните усилия и политики на Гърция, като се проследи процесът от средата на 50-те години до 1981 г., с влизането в сила на договора за присъединяване. Направен е опит да се осветли въпросът за европейската ориентация на гръцката външна политика, следването ѝ от различните правителства (независимо от тяхната партийна линия), реакциите в гръцкото общество в различните присъединителни етапи и се акцентира на обвързаността ѝ с личността на Константинос Караманлис.

За изследване на поставените цели са използвани различни източници (монографии, статии, архиви и материали от пресата)¹⁾. Направен е опит да бъдат

представени както позицията на управляващите²⁾, така и настроенията сред опозиционните партии³⁾. Външният поглед към европейската политика на Гърция и ролята на Константинос Караманлис, който е основна движеща фигура в нея, е проследен основно по непубликувани архивни материали⁴⁾.

Гърция е първата балканска страна, която се включва в процеса на разширяване на Европейската общност и поради това е интересно да се открият спецификите на присъединителния процес и предимствата, които тази стъпка ѝ осигурява във вътрешно- и външнополитически план. Голямата част от политическия елит на страната, макар и боравейки с различна реторика, осъзнава позитивите от европейската ориентация на политиката както във външнополитически, така и във вътрешнополитически план и действа с последователност в тази посока. Като особено значение в този процес, за неговата реализация и резултати имат политическата воля и харизмата на Константинос Караманлис.

Още с встъпването си във властта през 1955 г. Константинос Г. Караманлис подчинява политиката си на тази идея и осъзнава необходимостта „Гърция да вземе участие, колкото е възможно по-рано в процеса на европейското обединяване“ (Κοντογεώργη, 1985: 35 – 37). Управляващите от „Национален радикален съюз“ (ΕΡΕ) считат, че геополитическата принадлежност на Гърция към Европа, наред с историята и традицията, я поставя в едно семейство с европейските народи, с които освен това има и общи интереси (Κοντογεώργη, 1985: 35), и на тази основа Караманлис изгражда политическата линия на страната, устремена към интеграционните процеси. Той ясно осъзнава, че присъединяването, освен акт на признание на принадлежността на Гърция към Европа, ще бъде и мощен фактор за промяна и туширане на разпалващите се леви настроения. Наричан „архитект на европейската политика на Гърция“, Константинос Караманлис е също така и неин основен двигател. Трите основни политически цели, които следва, са: да осигури външната сигурност на страната, да укрепи демокрацията и да постигне с бързи темпове икономическо развитие, а реализирането им вижда в интегрирането на Гърция в Европейската общност – стъпка, която ще „определя съдбата на страната за много векове“ (Ψυρούκης, 1979: 163).

На европейската интеграция на Гърция се гледа като на национална кауза, която има външно- и вътрешнополитическо значение за страната и която е над политическите и социалните различия. Формирането на политическото бъдеще на Гърция по примера на развитите европейски държави сякаш се превръща в една „нова Мегали идея“, която става компас на Константинос Караманлис за по-нататъшния ход на гръцкия политически сценарий. (Κιτρομηλίδης, 2008: 171; Κωνσταντίνος Καραμανλής Αρχείο: Γεγονότα και κείμενα, 2005, Т. 6, σ. 218, Т. 7, σ.171, Т. 9, σ. 99; Ο Κωνσταντίνος Καραμανλής και η ευρωπαϊκή πορεία της Ελλάδας, 2000; Βαρβιτσιώτης, 2004: 184, 189, 190, 285 – 286, 236 – 237; Μπότσιου, 2002: 147). „След 1922 г. и драматичният край на „Мегали идея“ народът ни се намери без дългосрочни цели и без национални видения...“ Βαρβιτσιώτης, 2004с:

238 – 239). „Една Гърция, способна да се развива в рамките на обединена Европа, една роля, по-голяма от нейната сила и дължаща се на културното ѝ наследство – това видение трябва да доведе нашето поколение до съвременната „Мегали идея“ (Βαρβιτσιώτης, 2004b: 285).

Проучвателните контакти с Европейската комисия на ЕИО в Брюксел за сключване на Договор за обвързване съгласно чл. 238. от Договора от Рим започват от края на 1958 г. През юни 1959 г. представители на Европейската комисия посещават Атина, за да разговарят с гръцкото правителство за развитие на отношенията на Гърция с ЕИО (Βαρβιτσιώτης, 2004: 38). В този период реакцията на Европейската комисия е предпазлива, тъй като Гърция е считана за недостатъчно развита икономически и би била повече тежест, а нейните политически традиции са далеч от тези на която и да било от шестте страни членки (Varsori, 2008: 318 – 319; Ντε Γκολ και Καραμανλής. Το έθνος, το κράτος, η Ευρώπη, 2002: 155 – 166, 167 – 181).

На 24 юли 1959 г. Съветът на министрите на Общността приема гръцката молба за сключване на договор за обвързаност с ЕИО, а през септември 1959 г. започват и същинските преговори, които продължават 22 месеца. Особено важна се оказва инициативата на Караманлис през 1961 г. по отношение на контактите му с Шарл Де Гол, Конрад Аденауер и Харолд Макмилан, като особено внимание заслужава посещението му в Лондон на 13 – 15 февруари 1961 г. (Κούμας: 2008: 104 – 105). Договорът за обвързване на Гърция с ЕИО се подписва на 9 юли 1961 г. в Атина. В Парламента всички партии, с изключение на крайната левица, подкрепят ратифицирането му. Договорът за обвързаност влиза в сила от 1 ноември 1962 г. Макар неговото пълно прилагане да не става веднага, а с преходен период и с различна продължителност за различните сектори, той създава условия за тясно сътрудничество в рамките на общия европейски пазар. Договорът се състои от 77 члена и 20 приложения, а успоредно с него са подписани още 20 допълнителни протокола, като целта е да се осигури развитието на икономиката на Гърция и да се подобри жизненият стандарт на гражданите ѝ до ниво, което да е съпоставимо с това на страните членки на Общността и с оглед бъдещото пълно присъединяване, което се предвижда да стане през 1974 г. (Ψυρούκης, 1979: 125 – 131; Κοντογεώργη, 1985: 39, 43 – 44).

Осъвременяването на икономиката в рамките на тесния гръцки пазар е осъзнавано от управляващите като нереалистично и стремежът е възможно най-скоро да обвържат страната с Общността. В същото време, трябва да се отбележи, че „обвързването с ЕИО не представлява решение на икономическите проблеми на Гърция, то само предлага метод за решение“ (Κορκουβέλας, 2008: 83) и е въпрос за последователност и прецизност в изпълнението на договорените мерки. При митническите и търговските разпоредби за индустриалните и земеделските продукти прилагането на договора за обвързаност започва без трудности. Сложни обаче се оказват преговорите за съгласуване на земеделската политика на Гърция с тази на ЕИО.

През лятото на 1963 г. след разногласия с крал Павлос Константинос Караманлис подава оставка на 11 юни 1963 г. Страната навлиза в период на политическа нестабилност и се създават предпоставки за недостатъчно добро прилагане на икономическите мерки. За 4 години се сформират 10 правителства и в крайна сметка, кризата довежда до преврата на полковниците на 21 април 1967 г., когато в Гърция се поставя началото на 7-годишната военна диктатура.

В историографията мненията относно развитието на отношенията на Гърция с ЕИО в периода 1967 – 1974 г. са противоречиви, като се говори от „замразяване“ на договора за обвързаност до това, че отношенията на Гърция със страните членки не са засегнати и икономиката на страната дори се развива⁵⁾. След турската агресия в Кипър през 1974 г. управляващите в Гърция считат, че НАТО и ООН не са оказали очакваното възпиращо влияние и действие, и поради това търсят една нова рамка, която да гарантира нейната сигурност. С възстановяването на демокрацията в официалната политическа линия все повече се набляга на интегрирането в структурите на ЕИО, като се счита, че единствено пълноправното членство на Гърция би гарантирало едновременно икономическото ѝ развитие, политическата ѝ стабилност и намаляване на следвоенната зависимост на Гърция от САЩ (ΑΚΚ, Φάκελος 73Α, 12 – 1946, 12 – 1949; Γεωργίου, 1979: 19 – 26; Kourvetaris, 1993: 378; Βαληνάκης, 2002: 130 – 131; Μολυβιάτης, 2000: 73). В този период Гърция се стреми да се откъсне от дългия период на различни влияния – английско, американско, евроатлантическо, а също така и да остане встрани от противопоставянето в рамките на Студената война, без това да я обрича на изолация от международния политически живот. В този смисъл интегрирането в Европейската общност ѝ дава такава възможност. След падането на диктатурата отношенията на Гърция с ЕИО навлизат в нова фаза, като основна заслуга за това има Константинос Караманлис. Той е възприеман като обединяваща фигура, поради което на него е възложена отговорността да сформира правителство на националното единство, което полага клетва на 24 юли 1974 г.

В периода след завръщането си от Париж начело на правителствата на създадената от него партия „Нова демокрация“ (21 ноември 1974 – 28 ноември 1977 г.; 28 май 1977 – 10 май 1980 г.) Караманлис с още по-голяма увереност се впуска в европейската кауза. Гръцката икономика е с преобладаващо селско население, слабо развита промишленост, хроничен дефицит на платежния баланс, съществени регионални различия, нисък жизнен стандарт, лоша инфраструктура. Основна роля за възстановяването на гръцката икономика след Втората световна война играе американската финансова помощ. Тъй като средствата по тази помощ преминават през централните държавни институции, гръцката държава концентрира голяма икономическа мощ – тя поема развитието на инфраструктурата, енергетиката, комуникациите, както и изграждането на ключови отрасли в икономиката. Очертава се водещата специфика на гръцката икономическа система – силен протекционизъм, който при изостаналостта на страната приема драстични форми (Nikova, 1992: 47 – 49).

„Европейската общност ще даде един нов облик на Европа. Основните политически и икономически интереси на страната ни налагат да участваме колкото е възможно по-скоро и по-дейно в процеса на обединяване и създаване на европейски икономически структури, за да защитим, както в момента, така и в дългосрочен план, интересите на гръцкия народ. Ако Гърция остане вън от Европа, обикновен наблюдател на развитието, ако Гърция загуби рядката историческа възможност, която ѝ се дава, е заплашена да остане извън международния живот, да бъде осъдена на постоянна и опасна политическа изолация и икономически срив. Само с навременно и пълноправно участие в Европейската общност и в процесите на европейското обединение Гърция би могла да си осигури едно по-добро и по-сигурно бъдеще“ (Κοντογεώργη, 1985: 57). Предимствата на обвързването са свързани с развитие на икономическия сектор. Предвижда се премахване на митата и количествените ограничения в търговията между Гърция и страните членки на ЕИО, прилагане на обща митническа тарифа по отношение на страните, които не участват в митническия съюз, постепенно уеднаквяване на селскостопанската политика, свободно движение на работна сила и капитали, създаване на условия за свободна конкуренция. От друга страна, Гърция е в уязвима стратегическа позиция – тя е преден пост спрямо комунистическата система, при това със слаба икономика и гражданско общество и неразвити демократични практики. Караманлис много добре осъзнава необходимостта да реагира на геополитическите фактори, като използва възможността, която изострянето на противопоставянето в рамките на Студената война дава на Гърция в нейната европейска политика и за трасиране на един дълъг и по-сигурен път на икономическо и външнополитическо развитие. Присъединяването към Общността се възприема като решение срещу комунистическата заплаха и акт, недвусмислено потвърждаващ принадлежността на Гърция към Запада.⁶⁾

Много често действията на Константинос Караманлис са определяни като лична инициатива, тъй като той е толкова убеден в правотата си, че не се стреми към вътрешни преговори с останалите партии и към спечелване на обществена подкрепа. Проучвайки речите му, прави впечатление, че той по-скоро има мантилет на държавник, отколкото на народен лидер – често говори от името на държавата и рядко от името на народа.

През пролетта и лятото на 1975 г. Караманлис предприема поредица от лични срещи с държавни глави и премиери на страните, членуващи в ЕИО, с цел да проучи възможностите за пълно интегриране на Гърция. На 16 май 1975 г. се среща с германския канцлер Хелмут Шмид в Бон и на 29 декември 1975 г. – в Атина; с френския президент Валери Жискар Д'Естен – на 18 септември 1975 г. в Атина; с британския премиер Харолд Уилсън на 31 юли 1975 г. в Хелзинки и на 9 октомври 1975 г. в Лондон; с италианския премиер Алдо Моро на 29 септември 1975 г. в Рим, както и с премиера на Белгия Лео Тиндеманс – на 28 май 1975 г. в Брюксел и с премиера на Люксембург Гастон Торн – на 29 май 1975 г. в Люксембург (Κοντογεώργη, 1985: 66). В резултат на тези разговори той стига до

извода, че на Гърция се гледа като на страна, която вече е поела пътя на своята европейска интеграция, тя има политическата и културната традиция, на които се възхищават останалите държави от Общността, има и амбицията да се развива като модерна европейска държава. Всичко това дава увереност на Караманлис в неговите действия и на 12 юли 1975 г. е представена официалната молба от името на гръцкото правителство за присъединяване към Европейската общност.

Същевременно ЕИО продължава да влага средства с цел поощряване развитието на гръцката икономика, като се прилагат разпоредбите по договора за обвързаност. Въпреки това Европейската комисия е настроена скептично, за което е показателен фактът, че тя дава отговора си за окончателното присъединяване на Гърция чак през януари 1976 г. и препоръчва въвеждането на дълъг предприсъединителен период, за да могат да се извършат необходимите реформи в икономиката.

Преговорите започват на 27 юли 1976 г. на среща на министър-председателите на страните членки на Общността в Брюксел. Паралелно с дейността по присъединяването и процеса на преговорите трябва да върви и превеждането на гръцки език на общи законодателни актове и подготовката за прилагането им към гръцкото законодателство. На правителствено ниво отговорността по европейските въпроси първоначално имат Панайотис Папалигурас (министър на комуникациите) и Георгиос Контогеоргис (зам.-министър на комуникациите). От ноември 1977 г. отговорността е изцяло на Контогеоргис в качеството му на министър по европейските въпроси на Гърция (Κοντογεώργη, 1985: 69, 80).

В края на 1976 г. са отбелязани основните пунктове, а на 28 февруари 1977 г. е подписан протокол, чиято цел е да се допринесе за повишаване на производителността, подобряване на икономическата инфраструктура и модернизиране на земеделския сектор. За постигане на тези цели е договорено ново субсидиране от ЕИО на обща стойност почти 310 млн. долара (Κοντογεώργη, 1985: 84). Съпоставена към 2020 г., с отчитане на обезценяването, сумата би била 1 323 700 000 USD – достатъчно голяма, за да осигури добри възможности за икономическото развитие на страната⁷⁾.

Първите проблеми в преговорите започват през 1977 г. във връзка с подадените молби за присъединяване от Португалия и Испания, което поставя Гърция пред опасността преговорите, които тя води с Общността, да бъдат обвързани с тези на останалите две средиземноморски страни в общия контекст на възможно разширение на ЕИО на юг.

От началото на 1978 г. Караманлис повежда „лична битка“ за преодоляване на съществуващите резерви относно гръцката кандидатура и откъсване на преговорите за присъединяването от въпроса за разширяването на Общността, като обосновава различието на гръцката кандидатура от тази на Испания и Португалия, основавайки се най-вече на обвързаността на страната му с ЕИО от вече 15 години. В началото на 1978 г. Караманлис се среща с Жискар Д'Естен, Джеймс Калахан, Хелмуд Шмит, Джулио Андреоти, Гастон Торн, Лео Тиндеманс, а на 28 септември в Ати-

на се среща с президента на Комисията на Европейската общност Рой Дженкинс. Възможността за бъдещо разширяване на Общността на юг е осъзнавана от някои от страните членки като потенциална заплаха за техните позиции в Общността. Възможното разширяване не само с Гърция, но и с Испания и Португалия, предизвиква негативна реакция сред част от политическия спектър и обществените среди в средиземноморските страни членки – Франция и Италия. Реакцията във Франция е силна, сред земеделците на Юга (основно сред производителите на вино и средиземноморски стоки) и комунистите (Κοντογεώργη, 1985: 93 – 94, 99 – 100, 102, 106, 108 – 109, 140; ΑΚΚ, Φάκελος 72 Α, Ξένος τύπος για την ένταξη – Γαλλικός, 12 – 177 – 12 – 189; 12 – 1193; 12 – 1353; 12 – 1391). Социалистическата партия на Франсоа Митеран, както и голистката партия на Жак Ширак подкрепят присъединяването на Гърция, но с налагане на дълъг преходен период и защита на местното производство на средиземноморски земеделски продукти (Κοντογεώργη, 1985: 166 – 167). На 9 октомври 1978 г. Караманлис изпраща писмо на Жак Ширак, в което набляга на обвързаността на Гърция с Общността от вече 17 години и изразява надеждите си страховете на Жак Ширак да не са свързани с Гърция, и че ще намери начин да успокои безпокойството, което неговите изявления са предизвикали у гръцкия народ. Отговорът на Жак Ширак е също така директен и бърз. В писмото си от 19 октомври 1978 г. той заявява, че няма страхове относно Гърция, тъй като тя е обвързана с Общността от дълги години и до голяма степен дължи това на желанието на генерал Де Гол (Σβολόπουλος, 2002: 167 – 179). Позицията, която е изразил и поддържа, се отнася до разширяването с Испания и Португалия (Κοντογεώργη, 1985: 168 – 170). На 9 октомври 1978 г. писмо със същото съдържание като на Жак Ширак Караманлис изпраща и до Франсоа Митеран. Митеран отговаря на 23 октомври 1978 г. Неговата позиция е сходна – страховете му са за средиземноморските стоки, но се отнася не толкова до Гърция, тъй като осъзнава нейната обвързаност с Общността. Същия ден в разговор между Караманлис и Жискар Д'Естен двамата се уверяват, че още по време на срещите си през януари са постигнали съгласие за затоплянето на преговорите до края на 1978 г. и подписване на договора за присъединяване в първата четвърт на 1979 г. (Κοντογεώργη, 1985: 171, 173). Резерви относно приемането на Гърция в Общността има и в Германия. Безпокойството от разширяването е свързано с обществения сектор и увеличаване на безработицата. Тя счита, че сама Гърция не би предизвикала сериозни проблеми, но ако Общността се разшири и с Португалия и Испания, биха възникнали такива, свързани със свободното движение на хора за работа, което би повишило безработицата. В този смисъл, Германия е за налагане на един дълъг 20-годишен преходен период по отношение на прилагането на свободно движение на работници, макар с повишаване на инвестициите и на икономическите възможности на Гърция и откриването на нови работни места да се предвижда намаляване числото на работещите в Германия гърци (ΑΚΚ, Φάκελος 73Α, Ξένος τύπος για την ένταξη – Γερμανικός, 12 – 1977, 12 – 1980; Κοντογεώργη, 1985: 167 – 168, 175). На 21 октомври 1978 г. Караманлис се среща в Рим с Джулио

Андреоти. Италианският премиер не само уверява, че Италия е „за“ присъединяването на Гърция към Общността възможно най-скоро – до края на годината – но и ще работи в тази насока. Защиатавайки гръцката кауза, Караманлис посещава също Ирландия и САЩ (Κοντογεώργη, 1985: 172 – 174). На 12 декември 1978 г. гръцкият премиер изпраща писма до френския президент, до министър-председателите на всички страни от Общността и председателя на Европейската комисия Рой Дженкинс. В тях той акцентира върху дългогодишните си усилия да свърже органически Гърция с демократична Европа, и вярата на гръцкия народ в тази негова политика. Гръцкият народ в „[...]“ съзнанието си самоопределя съдбата си политическа, икономическа и отбранителна с тази на Европа. Ако се създаде впечатлението, че става обект на неоправдано използване, ще изпита разочарование и ще загуби вяра в Европа. А това може да повлияе опасно на политическото развитие на страната ми, разпалвайки антизападни духове“ (Κοντογεώργη, 1985: 181 – 184). Отговорите на писмото от всички са положителни. Като следствие от срещите на Караманлис и от неговата кореспонденция може да се обобщи, че Гърция е постигнала две основни цели: уверение в желанията на европейските си колеги, че Гърция ще стане член на Общността най-скоро, и че нейната кандидатура ще бъде разглеждана отделно, без да се обвързва, като цяло, с въпроса за разширяването на Общността и кандидатурите на другите две средиземноморски държави (ΑΚΚ, Φάκελος 72Α, 12 – 1404; ΑΚΚ, Φάκελος 72Α, 12 – 1410 – 12 – 1411; ΑΚΚ, Φάκελος 72Α, 12 – 1440; ΑΚΚ, Φάκελος 73Α, Ξένος τύπος για την ένταξη – Γερμανικός, 12 – 1961; Ο Κωνσταντίνος Καραμανλής και η ευρωπαϊκή πορεία της Ελλάδας, 2000: 43 – 48, 72 – 77, 78 – 87). В реториката на Караманлис забавянето на членството на Гърция в Общността често се представя като възможност за антидемократичните сили, които се опитват да сринат доверието на гръцкия народ към европейските демокрации, и които ще се възползват от разочарованието на гръцкия народ, ако надеждите му бъдат излъгани. Гръцкият народ се е ориентирал от 15 години към идеята за пълно участие във формирането на обединена Европа, подчинил е националния си живот – политически и икономически, на тази европейска идея (Κοντογεώργη, 1985: 105). Много често Караманлис заиграва с опасността от активизиране на левите идеи. Тази тактика в условията на разгара на Студената война се оказва силен коз в европейската му политика и той нерядко прибегва до нея.

Същевременно Караманлис обръща внимание, „че ако считаме, че пътят ще бъде лесен и проблемите ще се решат от само себе си, само с участието ни в Общия пазар, това би било опасна грешка. Необходими ще са реформи във всички сектори. За да оценим по достойнство огромните възможности, които би дало присъединяването към Европейската общност, не е достатъчно само желанието на правителството, необходима са систематична подготовка и действия от страна на всички гърци“ (Κοντογεώργη, 1985: 110 – 112, 121, 124 – 127, 130, 135 – 137, 157, 160 – 161, 164).

Според правителството приемането на Гърция като пълноправен член в Общността би дало възможности за развитието на икономическия и социалния сектор и за

създаването на стабилен и демократичен дух на развитие (Φακιολάς 1979: 159–175). Изгода ще имат основно гръцките земеделци, които ще бъдат защитени както земеделците от другите страни членки. Общият пазар има основната цел да осигури задоволителни приходи и повишаване на жизненото равнище на земеделците и да защити цените от конкуренцията на другите страни. Гръцките земеделци ще произвеждат за големия пазар на Общността, където земеделските продукти ще се разпространяват с привилегии и свободно, без ограничения за вноса и ще се ползват от високите цени, които осигурява Общата земеделска политика. Излишъкът от производството, което не може да се продаде на Общия пазар, или ще се събира, или ще се отдава на квоти за износ в други страни, като финансовите разходи ще са за сметка на Общия земеделски сектор, а не на гръцкия бюджет. Земеделският сектор на Общността ще субсидира осъвременяването и подобряването на производството, повишаването на производителността и на доходите на земеделските производители. Ще се отпускат средства за развитие на изостанали региони, за да не се стига до изселване към градските центрове с цел намиране на работа. Изгода ще има и гръцката индустрия заради реализацията на стоките на широкия пазар на Общността, а с навлизането на по-високи технологии от Западна Европа и възможностите за капиталовложения в Гърция ще се повиши производителността. Присъединяването към ЕИО ще окаже положително въздействие и върху безработицата, тъй като според договора от Рим (25 март 1957 г.) осигуряват равни възможности за работещите в Общността (Κοντογεώργη, 1985: 132–134).

Резултат от активната европейска политика на Караманлис е присъединяването към договора за основаване на Европейска общност за въглища и стомана с решение на съвета на министрите на Европейската общност. 28 май 1979 г. в двореца Запю в Атина е подписан Договорът за присъединяване на Гърция към Европейската икономическа общност и към Европейската общност за атомна енергия. Влизането в сила на присъединяването и по трите договора е определено за 1 януари 1981 г.

За да подчертае значението на новото разширение на Европейската общност и да почетат Гърция, правителствата на деветте страни членки са представени на подписването на новия договор на високо правителствено ниво. От страна на Гърция договорът е подписан от Константинос Караманлис и министрите Георгиос Ралис (външен министър) и Георгиос Кондогеоргис (пълномощния министър по европейските въпроси). От страна на Комисията на ЕО договорът е подписан от председателя Рой Дженкинс и зам.-председателя Лоренцо Натали, отговорен за разширяването на ЕО. Церемонията е водена от Жан-Франсоа Понсе – министър на външните работи на Франция, която в този период председателства ЕО. Лично присъства и френският президент Валери Жискар Д'Естен, с което иска да почете гръцкия премиер и да подчертае важността, която той и народът му отдават на това разширение на ЕО към Гърция и за което Франция е изиграла положителна и решаваща роля (Κοντογεώργη, 1985: 203–204).

За Европейската общност присъединяването на Гърция е важно в геополитически смисъл решение и е част от процеса на отваряне на Общността на юг. За Гърция този акт бележи началото на дългосрочни инвестиции в нейното икономическо и социално развитие и е стъпка към засилване на международните позиции на страната. Тези цели са далновидно набелязани, следвани с последователност и осъществени от Константинос Караманлис. Английското новинарско списание *Time* характеризира подписването на договора за присъединяване като успех на 20-годишните опити на Караманлис за обвързване на Гърция със западните държави (ΑΚΚ, Φάκελος 72Α, Ξένος τύπος για την ένταξη – Γαλλικός, 12 – 1387; ΑΚΚ, Φάκελος 73Α, 12 – 2025; ΑΚΚ, Φάκελος 73Α, 12 – 1969; Φάκελος 71 Α, Ξένος τύπος για την ένταξη – Βρετανιούς). В обществените среди се шири мнението, че „Европейската икономическа общност успя по същество да даде на Атина всичко, което тя беше поискала“ и „гърците направиха една добра битка и откъснаха възможно най-много“ (Κοντογεώργη, 1985: 194 – 195). По „пътя към Европа“ се откроява личността на Константинос Караманлис. Този „забележителен европейец“⁽⁸⁾ „отвори пътя на Гърция към Европа“ (ΑΚΚ, Φάκελος 73Α, 12 – 1947) и благодарение на неговата активна дейност, упоритост, лични контакти и „демократичните гаранции, които даваше присъствието му като глава на правителството“⁽⁹⁾, постигна присъединяването на Гърция към ЕИО. Неговата роля често е толкова явна, че след разговорите с Джулио Андреоти се говори за „италианското „да“ на Караманлис“, а Жискарь Д’Естен заявява: „В Европа не влезе Гърция, а Караманлис“⁽¹⁰⁾.

По отношение на интегрирането на Гърция в ЕИО настроенията в страната сред политическите и обществените среди не са еднозначни. „Някои реагират, защото вярват в отминал национализъм и защитават дребни интереси пред големите цели на обединението. Някои реагират, защото искат Европа разпокъсана и слаба, за да бъде лесна плячка за комунизма. Други продължават да твърдят, че нациите, които ще се влеят в Общността, ще загубят своя облик, че всички ние, европейците, ще загубим националната си култура и ще станем една маса, без физиономия и характер“ (Κοντογεώργη, 1985: 151 – 152).

Докато управляващите в Гърция упорито и целенасочено работят за интеграцията на страната в европейската общност, гръцката общественост живее в своето несигурно и небляскаво настояще. Ляво настроената младеж се радикализира и действията ѝ намират благоприятна почва. Терористичните акции на организации като „Револуционна народна борба“ и „17 ноември“ стават част от ежедневието. Непосредствено преди подписването на Договора за присъединяване Гърция не е осеяна с цветя и не кънтят европейски химни, напротив, тя е обхваната от стачки (стачка срещу рушветите, стачка на училищата, на учените, на болниците, на Националния осигурителен институт – ИКА) и увеличаваща се безработица. В периферните селски райони реалността е далеч от развитите европейски държави⁽¹¹⁾. Друг проблем е големият процент на безработица в Гър-

ция. Това, наред със социалния аспект за вътрешнополитическото развитие на страната, оказва пряко въздействие и върху стремежа за пълноправно членство в ЕИО, тъй като предизвиква опасения, че приемането ще предизвика вълна от работници към останалите страни членки¹²⁾.

Нагласите сред политическите среди в Гърция спрямо европейската политика не са константни. След 1955 г., когато започват преговорите за обвързване на Гърция с ЕИО, единствено Обединената демократична левица (ЕДА) е категорично *против*. През юли 1975 г., когато гръцкото правителство поставя молбата си за приемане на Гърция като пълноправен член на Европейската общност, това действие е подкрепено от мнозинството в Парламента и дори от опозицията (в лицето на Обединения център (ЕК) – Г. Папандреу, Г. Маврос, Й. Пезмазоглу и др.), която освен икономическото подчертава външнополитическото значение на присъединяването (Αυγή, 13.06.1975, Φακιολάς, 1979: 113 – 114). Тази инициатива на правителството е подкрепена и от ЕДА и от Гръцката комунистическа партия (ККЕ) (вътр.) Необходимо е да се напомни, че няколко месеца по-рано председателят на ЕДА Илиас Илиу подчертава в своя статия, че „днес ни е изгодно приемането ни в Общия пазар“ и „ЕДА и ККЕ (вътр.) приемат нова линия“ (Αυγή, 26.02.1975, Ιλίας Ιλίου „Οι θέσεις μας για τα μονοπώλια και την Κοινή Αγορά“; Φακιολάς, 1979: 114; Αυγή, 27.06.1975. Λ. Κόρκου. „Το θέμα της ένταξης της Ελλάδας στην ΕΟΚ“). Въпреки това, като цяло, в ЕДА надделява нагласата на негативно настроените към членството на Гърция в ЕИО. Според ККЕ гръцката икономика е управлявана от капиталите на монополисти и е придатък на ЕИО и Европейската банка за развитие, а влизането на Гърция защитава интересите на Общността, но не и на страната (Kourvetaris, 1993: 385; Ριζοσπάστης, 15.06.1975, 29.07.1975. цит. по Φακιολάς, 1979: 115 – 116; Σάρλη, 1984: 20 – 42; Το „ευρώ“ εναντια στην Ελλάδα, Αθήνα. 2000, 7 – 13).

По-специално внимание заслужава позицията на Общогръцкото социалистическо движение ПАСОК¹³⁾ и неговия лидер Андреас Папандреу. От разпалена защита на европейската идея той преминава към пълно противопоставяне през последната фаза от присъединяването и дори не присъства на церемонията в Запιο¹⁴⁾. Реакцията срещу политиката, водена от управляващата партия „Нова демокрация“, е подробно отразявана както в гръцката, така и в германската и френската преса¹⁵⁾. Тя се базира на няколко основни теми – липсата на информация, която правителството дава за протичането на преговорите; начина, по който асоциирането в ЕИО ще повлияе на икономическото развитие, сигурността на страната и нейната независимост (ΑΚΚ, φ.73Α, 12 – 1918; Φακιολάς 1979: 115; Κοντογεώργη, 1985: 246 – 251, 263 – 264; Αν. Παπανδρέου, Γιατί είμαστε εναντίον της εντάξεως στην ΕΟΚ. Συνέντευξη στον εφ. Οικονομικό ταχυδρόμο, 29.09.1977, 22 – 23). И ако в статиите на в. „Κατιμερίνι“ се откритват аргументите на правителствената политика, то отговорът на опозицията е на страниците на „Вима“ и „Та неа“. Последните публикуват заглавия като

„Правителството завършва зависимостта си от Запада“¹⁶⁾, „Идеологическа война на „Нова демокрация“ срещу ПАСОК“¹⁷⁾, „Правителството отново отказва да даде данни за ЕИО в Парламента“ (Та νέα, 19.06.1979, 6), „Ние и Европа. Там, където влизаме, трябва да държим очите си винаги отворени и тревожни“¹⁸⁾. Според председателя на ПАСОК Андреас Папандреу ЕИО „не е нищо друго освен друго оръжие на НАТО и САЩ“¹⁹⁾.

По време на преките сблъсъци между Караманлис и Папандреу се очертават двете противоположни позиции за принадлежността на Гърция. Според Караманлис „Гърция принадлежи на западния свят по традиция и по интереси“. В отговор Андреас Папандреу заявява: „Предпочитаме да принадлежим на Гърция“²⁰⁾. Според германската преса това е опит да се притисне Караманлис, и тази практика, която се упражнява в Гърция, представлява „тежест за приемането ѝ“²¹⁾. Проблеми възникват и по време на обсъжданията в гръцкия Парламент по повод ратифицирането на Договора, но въпреки напускането на депутатите от ПАСОК и ККЕ Нова демокрация разполага с абсолютно мнозинство и 171 места, което ѝ дава основание да вярва, че с подкрепата на малките партии ще успее да получи необходимите 2/3 от гласовете за ратифициране на договора²²⁾.

Като опозиционна партия, ПАСОК е против членството на Гърция в ЕИО, гледайки на организацията като на „клуб на развити капиталистически европейски страни“, които по дефиниция експлоатират по-слабо развитите страни като Гърция. Към това се прибавя разбирането на партията за съвременната гръцка история като история, доминирана от отношения на близост и зависимост първо от Великобритания, а след 1946 г. от САЩ (Τσουκάλης, 1989: 204). В не една публикация във вестниците „Та неа“ и „Вима“ Папандреу изразява позицията си за референдум по отношение членството на Гърция в ЕИО. Ставайки управляваща партия след изборите от 21 октомври 1981 г., обаче ПАСОК започва да отстъпва от тези си позиции.²³⁾

* * *

Приемането на Гърция в ЕО като десети член освен предполагаемите икономически и политически облаги узаконява по недвусмислен начин европейската ѝ същност (Klog, 2003: 16).

Присъединителните усилия и политики на Гърция отнемат 20 години, но фактът, че тя ориентира външната си политика в тази посока още първите години след създаването на Европейската общност, ѝ дава безспорно предимство и показва особената далновидност на политическия елит в Гърция. Макар тази цел да е следвана последователно от управляващите в периода от средата на 50-те години до влизането в сила на Договора за присъединяване през 1981 г., при проследяване на правителствата и строгата фактология в процеса на договаряне на условията и присъединителните действия в политиката на Гърция ясно се вижда, че интензитетът на действията в европейската политика на страната е изцяло обвързан с присъствието на Константинос Караманлис в управлението. Привлече-

ните непубликувани архивни източници по недвусмислен начин също доказват неговата роля в европейската политика на Гърция.

NOTES / БЕЛЕЖКИ

1. За българската историография основна по темата е монографията на Екатерина Никова в частта, свързана с Гърция (Никова, 1992). М. Велева обръща внимание преди всичко на геополитиката и влиянието на Студената война върху процесите на разширяване на Европейската икономическа общност (Велева-Ефтимова, 2013). М. Кръстев в своя статия се спира не толкова на историческата картина, колкото на един политологичен модел на изследване на внушенията по темата „Европа“ и Гърция (Кръстев, 2015). Йоргос Христидис в статията си „Гърция в Европейския съюз. Исторически преглед“ (Christidis, 2007) дава светлина на някои аспекти по темата, но нейната цел е друга. Нейният фокус е върху периода след подписването на Договора за присъединяване, нагласите в политическите среди и обществото за възприемане на европейската идея и обобщава резултатите от този акт. Извън нейния обсег остават преговорите и трудностите по подписване на Договора, както дейността и ролята на личността на Караманлис. В гръцката историография се намира огромен масив от изследвания, от които получаваме информация за политиката на Гърция към Европейската икономическа общност (ЕИО), за процеса към пълното присъединяване на страната, както и за ролята, която изиграва Константинос Г. Караманлис за това, но всяко от научните изследвания се съсредоточава върху определен аспект от европейската политика на Гърция (Βαλινάκης, 2002; Βαρβιτσιώτης, 2004; Κιτρομηλίδης, Π. Φακιολάς, 1979; Ιωακείμης, 2003; Ιωακείμης, 2008; Ψυρούκης, 1979; Σάρλη, 1984; Γεωργίου, 1979; Hatzivassiliou, 2006; Χριστοδουλίδης, 2008; Κούμας, 2008; Κουρκουβέλας, 2008; Μολυβιάτης, 2000 и т.н.).
2. Монографията на Георгиос Кондогеоргис „Гърция в Европа. Пътят към Общността и политиката на Караманлис“ (Κοντογεώργη, 1985). Георгиос Кондогеоргис от 1977 г. е депутат от „Нова демокрация“ и е избран за министър без портфейл, отговорен за отношенията с Европейската общност. Тази позиция той запазва и в правителствата на Георгиос Ралис (10 май 1980 – 21 октомври 1981). Впоследствие става първият представител на Гърция в Европейската комисия (1981 – 1985). Впоследствие остава във властта, макар и непряко свързан с европейските въпроси, в служебното правителство на Йоанис Гривас (12 октомври – 23 ноември 1989 г.) и общогръцкото правителство на Ксенофон Золотас (23 ноември 1989 – 11 април 1990).
3. В статии от опозиционната преса (вестниците „Вима“, „Та неа“, „Ризоспастис“, „Авги“) е представена отрицателната нагласа на опозицията към променящото се място на Гърция в европейските параметри – доколко това е изгодно за страната, доколко е държавна политика и доколко – лична инициатива.
4. Материалите от фондовете 70Α, 71Α, 72Α, 73Α в архивите на Константинос Г. Караманлис в института „Константинос Г. Караманлис“ – Атина, дават въз-

- можност да се проследи ролята на личността му в европейската политика на Гърция, начинът, по който той е възприеман както от представители на двете страни на политическия сектор, така и да се види външният поглед към него.
5. Докато Георгиос Контогеоргис говори за „замразяване“ на Договора за обвързаност до падането на режима (Κοντογεώργη, 1985: 46 – 47), италианският професор Антонио Варсори твърди, че двустранните отношения на Гърция с повечето народи от „Шестте“ не са засегнати от военния преврат и дори през 1968 г. икономическото развитие на страната се подобрява и инвестициите от ЕИО се удвояват (от 48,3 млн. долара на 85 млн. долара). Срывът на доверието и истинско „замразяване“ на връзката с ЕИО според Варсори настъпва след събитията в Атина през 1973 г. (Varsori, 2008: 325). Различията в представените мнения са обясними. Контогеоргис представя официалната политическа линия на правителството на Нова демокрация, в което той е министър по европейските въпроси (от ноември 1977 г.), и се стреми да открий ролята на личността на министър-председателя Константинос Караманлис. Антонио Варсори, от своя страна, се предоверява на докладите на гръцкия посланик в Брюксел по време на режима на Хунтата. Макар икономическата политика на режима на полковниците да бележи напредък в редица сфери, по отношение на връзката на Гърция с ЕИО с основание може да се говори за „замразяване“. Страната е лишена от дългосрочни нисколихвени заеми и спрямо нея се налага един вид карантина от страна на западноевропейските държави (Каменова, 2007: 74 – 93).
 6. За рефлексите на Студената война върху процесите на разширяване на Европейската общност вж. по-подробно Велева, М. (2013).
 7. 1 USD 1977=4,27 2020. Т.е. 1 323 700 000 USD <https://www.in2013dollars.com/us/inflation/1977?amount=1>
 8. Според канцлера Хелмуд Кол (In Memorium. Η διεθνής κοινότητα τιμά τον Κωνσταντίνου Καραμανλή, 1999: 38).
 9. Според Валери Жискаρ Д'Естен (In Memorium. Η διεθνής κοινότητα τιμά τον Κωνσταντίνου Καραμανλή, 1999: 38).
 10. 12.03.1995 г. Жискар Д'Естен за в. Ελευθεροτυπία. – Βαρβιτσιώτης, 2004: 289.
 11. Интервю от А. Папандреу. ΑΚΚ, φ.73Α, 12-2109-12-2110; Τα νέα, 20.10.1979.
 12. ΑΚΚ, φ.73Α, 12 – 1980 – 12 – 1982.
 13. Движението влиза в политическия спектър от 1974 г. и още на първите избори, в които участва, влиза в ролята на най-силната опозиционна партия.
 14. В своя реч Караманлис заявява: „Предишните позиции на ΠΑΣΟΚ са дори много по-европейски от моите. Не само подкрепяше присъединяването, но и го правеше с много по-голям ентузиазъм от нашия. Папандреу определя присъединяването на Гърция към ЕО като „единствената справедливост за страната“ (Κοντογεώργη, 1985: 266).
 15. ΑΚΚ, φ.73Α, φ. 72Α.
 16. Βήμα, 1.04.1979.

17. Τα νέα, 24.04.1979, 12.
18. Τα νέα, 02.01.1979, 1.
19. Ριζοσπάστης, 16.09.1975.
20. Τα νέα, 17.01.1979, 6, 9, 13.
21. ΑΚΚ, φ.73Α, 12 – 1992.
22. Suddeutsche Zeitung, „Гръцката опозиционна левица бойкотира обсъжданията за ЕИО“ от 27.06.1979 г., ΑΚΚ, φ.73Α, 12 – 1929; ΑΚΚ, φ.73Α, 12 – 1936; Τα νέα, 19.06.1979, 6.
23. Метеоритното изгряване на силата на партията в сравнително кратък период е феноменално в хрониките на съвременната гръцка политическа история. В изборите през 1974, 1977, 1981 г. виждаме, че успява да се превърне от едно малко опозиционно движение от 13,55% (12 места) към 25,31% (93 места) до мощна политическа сила 48,07% (172 места). Ирония е, че победата на ΠΑΣΟΚ през 1981 г. на националните избори е след една антиевропейска и антизападна кампания (Kourvetaris, 1993: 382 – 383).

REFERENCES/LITERATURE

- Veleva-Eftimova, M. (2013). *The European Economic Community and the Balkans in the 1980s – Reflections on the Cold War*. Т. 3 (in Bulgarian).
- Kamenova, P. (2007). The military junta in Greece and its economic policy 1967 – 1974. In: *Studia balcanica*, 26, *Studies in memory of Apostolos Christakudis* (in Bulgarian).
- Klog, R. (2003). *A brief history of Greece*. Plovdiv (in Bulgarian).
- Krastev, M. (2015). Greece and Europe – a little mythology and a lot of reality. *New times: a monthly review of mental and social life – Novo vreme: mesechen pregled na umstvenia i obshtestvenia zivot*. Year. 90, no. 7/8.
- Nikova, E. (1992). *The Balkans and the European Community*. Sofia (in Bulgarian).
- Christidis, Y. (2007). Greece in European Union. A Historical Review. In: *Together in Europe, Conference Proceedings, Representation of the European Commission in Bulgaria*. Sofia, pp. 79 – 91.
- Hatzivassiliou, Ev. (2006). *Greece and the Cold war & Frontline State, 1952 – 1967*. London.
- In Memorium. (1999). Η διεθνής κοινότητα τιμά τον Κωνσταντίνου Καραμανλή. Αθήνα. Kourvetaris, G. (1993). Greek attitudes toward political and economic integration into the EEC. *East European Quarterly*, XXVII, № 3, September.
- Varsori, A. (2008). The EEC and Greece from the Military coup to the transition to Democracy (1967 – 1975). In: Ο Κωνσταντίνος Καραμανλής στον εικοστό αιώνα. Διεθνές συνέδριο Ζάπειο Μέγαρο, 5 – 9 Ιουνίου 2007, Т. 1. Αθήνα.

- Βαληνάκης, Γ. (2002). Η ευρωπαϊκή ενοποίηση στην σκέψη του Κωνσταντίνου Καραμανλή. In: Ντε Γκολ και Καραμανλής. Το έθνος, το κράτος, η Ευρώπη. Αθήνα.
- Βαρβιτσιώτης, Ι. (2004). Ο πολιτικός λόγος του Κωνσταντίνου Καραμανλή, Αθήνα.
- Γεωργίου, Θ. (1979). Η Ελλάδα στο δρόμο για την ενωμένη Ευρώπη. Αθήνα. 1979.
- Ιωακειμίδης, Π. (2003). „Η συμμετοχή της Ελλάδας στην Ευρωπαϊκή ένωση πορεία, αντιφάσεις, συνέπιες”. In: Τσάκωνας, Π. Σύγχρονη Ελληνική εξωτερική πολιτική. Μια συνολική προσέγγιση. Τόμος Β’. Αθήνα. προσέγγιση. Τόμος Β’. Αθήνα.
- Ιωακειμίδης, Π. (2008). Ο Κ. Καραμανλής και η ένταξη της Ελλάδας στην Ευρωπαϊκή Ένωση: εξωτερική πτυχή. In: Ο Κωνσταντίνος Καραμανλής στον εικοστό αιώνα. Διεθνές συνέδριο Ζάπειο Μέγαρο, 5 – 9 Ιουνίου 2007. Τ. 2. Αθήνα.
- Κιτρομηλίδης, Π. (2008). Κωνσταντίνος Καραμανλής: απο την πράξη στις πολιτικές ιδέες. – In: Ο Κωνσταντίνος Καραμανλής στον εικοστό αιώνα. Διεθνές συνέδριο Ζάπειο Μέγαρο, 5 – 9 Ιουνίου 2007. Τ. 1. Αθήνα.
- Κοντογεώργη, Γ. (1985). Η Ελλάδα στην Ευρώπη. Η πορεία προς την ένωση και η πολιτική του Καραμανλή, Αθήνα.
- Κούμας, Μ. (2008). Πτυχές της „καραμανλικής στρατηγικής“ ως προς τη Δύση: η επίσκεψη στο Λονδίνο Φεβρουάριος 1961. In: Ο Κωνσταντίνος Καραμανλής στον εικοστό αιώνα. Διεθνές συνέδριο Ζάπειο Μέγαρο, 5 – 9 Ιουνίου 2007. Τ. 2. Αθήνα.
- Κουρκουβέλας, Α. (2008). Η αντισταυροφορική εξωτερική πολιτική των κυβερνήσεων Καραμανλή και ο Ψυχρός πόλεμος, 1955 – 1963. In: Ο Κωνσταντίνος Καραμανλής στον εικοστό αιώνα. Διεθνές συνέδριο Ζάπειο Μέγαρο, 5 – 9 Ιουνίου 2007. Τ. 2. Αθήνα.
- Μολυβιάτης, Π. (2000). „Στρατηγικοί στόχοι και εξουδετέρωση αντιδράσεων“ – Στο: Ο Κωνσταντίνος Καραμανλής και η ευρωπαϊκή πορεία της Ελλάδας, Αθήνα.
- Μπότσιου, Κ. (2002). Η ευρωπαϊκή πολιτική του Καραμανλή και η σύνδεση της Ελλάδας με την ΕΟΚ. – Στον: Ντε Γκολ και Καραμανλής, το έθνος, το κράτος, η Ευρώπη: Διημερίδα, Αθήνα, 5 και 6 κτωβρίου 2000, Αθήνα.
- Ντε Γκολ και Καραμανλής. (2002). Το έθνος, το κράτος, η Ευρώπη. Αθήνα. Ο Κωνσταντίνος Καραμανλής και η ευρωπαϊκή πορεία της Ελλάδας. Αθήνα. (2000)
- Σάρλη, Δ. (1984). Το ΚΚΕ για την ΕΟΚ και οι θέσεις των άλλων κομμάτων. Αθήνα.

- Σβολόπουλος, Κ. (2002). Η ευρωπαϊκή πολιτική της Ελλάδας και ο στρατηγός Ντε Γκώλ 1959 – 1963. Στον: Ντε Γκολ και Καραμανλής. Το έθνος, το κράτος, η Ευρώπη. Αθήνα.
- Το „ευρώ” εναντια στην Ελλάδα, Αθήνα. (2000)
- Τσουκάλης, Λ. (1989). Η Ελλάδα και η ευρωπαϊκή κοινότητα. Στο: – Συγγρονή Ελληνική Εξωτερική πολιτική. Αθήνα.
- Φακιολάς Τ. (1979) Η ευρωπαϊκή κοινότητα και η ένταξη της Ελλάδας. Αθήνα.
- Χριστοδουλίδης, Χρ. (2008). Η πρώτη φάση του ευρωπαϊκού εγχειρήματος της Ελλάδας. Η σύνδεση με την ΕΟΚ. In: Ο Κωνσταντίνος Καραμανλής στον εικοστό αιώνα. Διεθνές συνέδριο Ζάπειο Μέγαρο, 5 – 9 Ιουνίου 2007. Τ. 2. Αθήνα
- Ψυρούκης, Ν. (1979). Η ένταξη της Ελλάδας στην ΕΟΚ και ο άλλος δρόμος. Αθήνα.

Речи на Константинос Караманлис

- Βαρβιτσιώτης, Ι. 2004a, Ο πολιτικός λόγος του Κωνσταντίνου Καραμανλή, Αθήνα. – 11.4.1978 г., Реч на конгреса на ПΑΣΕΓΕΣ.
- Βαρβιτσιώτης, Ι. 2004b, Ο πολιτικός λόγος του Κωνσταντίνου Καραμανλή, Αθήνα. – 24.04.1991 г. Реч по време на честване в Юридическия факултет на Атинския университет.
- Βαρβιτσιώτης, Ι. 2004c, Ο πολιτικός λόγος του Κωνσταντίνου Καραμανλή, Αθήνα. – 12.06.1991 г. Реч по случай 10-годишнина от приемането на Гърция в Общността.
- Βαρβιτσιώτης, Ι. 2004d, Ο πολιτικός λόγος του Κωνσταντίνου Καραμανλή, Αθήνα. - 12.03.1995 г. Жискара Д'Естен за в. Ελευθεροτυπία.

Публикувани архиви

- Κωνσταντίνος Καραμανλής Αρχείο: Γεγονότα και κείμενα: 4. Η γέννηση της Ευρωπαϊκής επιλογής, Αθήνα, 2005.
- Κωνσταντίνος Καραμανλής Αρχείο: Γεγονότα και κείμενα: 6. Στέμμα εναντίον κυβέρνησης, Αθήνα, 2005.
- Κωνσταντίνος Καραμανλής Αρχείο: Γεγονότα και κείμενα: 7. Η „μακρά νύχτα“. Αθήνα, 2005. Κωνσταντίνος Καραμανλής Αρχείο: Γεγονότα και κείμενα: 9. Η περίοδος ανόρθωσης και σταθεροποίησης. Αθήνα, 2005.

Непубликувани архиви

- ΑΚΚ, φ. 71 Α, Ξένος τύπος για την ένταξη– Βρετανιούς.
- ΑΚΚ, Φ. 72 Α, Ξένος τύπος για την ένταξη – Γαλλικός, 12 – 177 – 12 – 189; 12 – 1193; 12 – 1353; 12 – 1387; 12 – 1391.
- ΑΚΚ, φ. 72Α, 12 – 1404.
- ΑΚΚ, φ. 72Α, 12 – 1410 – 12 – 1411.

ΑΚΚ, φ. 72Α, 12 – 1440.
ΑΚΚ, φ. 73Α, 12 – 1946, 12 – 1947, 12 – 1949;
ΑΚΚ, φ. 73Α, Ξένος τύπος για την ένταξη – Γερμανικός, 12 – 1961.
ΑΚΚ, φ. 73Α, 12 – 1969.
ΑΚΚ, φ. 73Α, 12 – 1977, 12 – 1980 – 12 – 1982.
ΑΚΚ, φ. 73Α, 12 – 1992.
ΑΚΚ, φ. 73Α, 12 – 2025.
ΑΚΚ, φ. 73Α, 12 – 2109 – 12 – 2110.

Βεστνιци

Αυγή, 26.02.1975
Αυγή, 27.06.1975.
Βήμα, 1.04.1979.
Οικονομικό ταχυδρόμιο, 29.09.1977.
Τα νέα, 02.01.1979.
Τα νέα, 17.01.1979.
Τα νέα, 24.04.1979.
Τα νέα, 19.06.1979.
Τα νέα, 20.10.1979

EUROPEAN INTEGRATION OF GREECE (1955 - 1981)

Abstract. This article studies Greek European policies and the country's strife for European integration, the negotiations and the obstacles it goes through from 1955 until the signing of the Treaty of Accession to the European Community on 28 May 1979. The role of Konstantinos Karamanlis and the geopolitical situation at the moment are identified as major factors in Greece becoming the first Balkan country to join the EU community at the very beginning of its expansion. The article also examines the attitudes of the Greek political parties and the reactions of the Greek society throughout the various stages of the European accession policies of the ruling government.

Keywords: Greece; European Economic Community; European Union; Economics; Geopolitics; Konstantinos G. Karamanlis

✉ **Ani Istatkova-Ivanova**

<https://orcid.org/0000-0002-3511-2091>

Faculty of History

University of Sofia

1504 Sofia, Bulgaria

E-mail: aistatkova@uni-sofia.bg